

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, may.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoj o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING O'RNI	18
O'rinov Akmaljon Ahmadjonovich Siddiqov Javlonbek Sodiqjon o'g'li XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING JORIY HOLATI VA RIVOJLANISH OMILLARI TAHLILI	22
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna ENERGETIKA INFRATUZILMASINING HUDUDIY RIVOJLANISH VA IJTIMOY TENGLIKKA TA'SIRI.....	27
Babajanova Dilfuza Abdurasulovna HUDUDLARDA LOKAL TURIZM XIZMATLARINING TARKIBI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI TAHLILI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)	32
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna TURIZM MAVSUMIYLIGI OMILLARINING KOMPLEKS TAHLILI: TASNIFLASHNING KONSEPTUAL VA INTEGRATSION MEXANIZMLARI.....	41
Barotov Umidjon Mahmud o'g'li BOSHQARISH SIFATI MOHIYATI VA UNI OSHIRISHNING OBYEKTIV ZARURIYATI.....	48
Shoyev Davronbek Axmadjonovich Abdullayeva Gulsanam ENGLISH LOANWORDS IN RUSSIAN AND UZBEK: TERMINOLOGICAL ADAPTATION WITHIN A COMPARATIVE LINGUISTICS FRAMEWORK	53
Kambarova Liliya Ruslanovna РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ФОРМИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРИВЛЕЧЕНИИ ИНВЕСТИЦИЙ	56
Алибекова Саодат Лапасовна EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN SANOAT KORXONALARIDA MARKETING XIZMATINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	61
Usmonova Difuza Iloxomovna O'ZBEKISTON INDIVIDUAL SPORTCHILARINI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVIGA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI JORIY ETISHNING SAMARALI USULLARI.....	66
Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li KORXONA IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ERP TIZIMLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	72
Xaydarova Kamola Axinjanovna Berdiqulov Suhrob Berdiqulov o'g'li KORPORATIV BIRLASHISHLAR VA QO'SHIB OLISHLAR: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	78
Latipova Shaxnoza Maxmudovna Xolmurodova Sevara Asqarovna DAVLAT BUDJETI KAPITAL XARAJATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	84
Guzal Navruzova KORXONALARNING INNOVATSION RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA INVESTITSIIYA VA MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	88
Mamayeva Diyora Kurbanbayevna MARKAZIY VA JANUBIY O'ZBEKISTON MINTAQALARI SANOATIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK KO'RSATGICHLARI HOLATI	94
Uralov Eliboy Omonovich	

O'ZBEKISTONDA YOSHLAR TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBALARNI QO'LLASH	100
Dilfuza Xamzayeva	
Xurshid Xurramov	
TO'QIMACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVLARDAN FOYDALANISH	106
Otaxonova Roza Boboxon qizi	
APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DEVELOPMENT OF BANKING SERVICES	111
Mamutova Aygul Kalmurzaevna, Yaxyayeva Inobat Karimovna	
INVESTITSIYANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI ASOSIY IMKONIYATLARI	118
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
XIZMATLAR SOHASIDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	122
Yahyoxonov Niyozxo'ja Bahroil o'g'li	
ALOQA KORXONALARI MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILI VA PROGNOZLARI	128
Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT IQTISODIY BOSHQARUVINING ROLI VA AHAMIYATI	133
Xatamova Gavhar Kiyamovna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNI DAVLAT TOMONIDAN MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	138
Seitnazarov Baxadir Muratbaevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING TASHQI SAVDO FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	144
Ismailov Erkin Faxretdinovich	
THE ROLE OF INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES IN THE GLOBAL BUSINESS ENVIRONMENT	148
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Nigora Fayzulla kizi Sayfullaeva, Maftuna Rustambek kizi Khojiakbarova	
AGROKLASTER – AGRAR SOHANING RIVOJLANISH NUQTASI	154
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
RAQAMLI BANKLAR RESURS BAZASINI OPTIMALLASHTIRISH IMKONIYATLARI	159
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'ZBEKISTON DON SANOATIDA RISKLARNI BOSHQARISH VA UNING STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH	164
Kurbanova Nigora Abduraxmanovna	
RESPUBLIKAMIZDA AGROLOGISTIKA XIZMATLARI VA UNING SAMARADORLIGI	169
Azizova Dilafruz Habibullayevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KOMPLEKS EKSPERTIZA QILISH VA BAHOLASHDAGI MUAMMOLAR	172
Ulashev Jahongir Xushmuradovich, Baxriddinova Yulduz Baxriddin qizi	
O'ZBEKISTON ENERGETIKA TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	176
Yusupov Ulug'bek Shukrullayevich, Kodirova Xilola Joxongir qizi	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA BYUDJETGA SOLIQ TO'LOVLARINI HISOBGA OLISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	183
Azimova Feruza Payziyevna, Madaminjonov A.	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARIDA VAQTNI BOSHQARISHNING XIZMAT SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	188
Tolipova Malika Saloxidinovna	

AGROKLASTERLARNI TASHKIL ETISH — QISHLOQ XO'JALIGI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING MUHIM OMILI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	192
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	198
M.I. Murodova	
“YASHIL” INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISH MEXANIZMLARI	203
Muxtorov Ilhom Avazjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SANOATNING YASHIL TRANSFORMATSIYASI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA OMILLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	211
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
IJTIMOIIY HIMOA TIZIMIDA MOLIYAVIY RESURLARNI SAMARALI TAQSIMLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	216
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	
DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RESURLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	221
Aipova Iroda Ikramovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MARKETING BOSHQARUVINING HOLATINING TAHLILI	226
Musayeva Shoira Azimovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI: XALQARO TAJRIBA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	232
Egamova Komila Bekchon qizi, Nasirova Kamola Alimovna	
РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ТРАНСФОРМАЦИИ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ АНДИЖАНСКОГО РЕГИОНА.....	239
Кадырова Лола Алимджановна, Эгамов Бахтиёржон Нурметович	
REAL SEKTOR KORXONALARINI MOLIYALASHTIRISHDA ISLOM MOLIYASINING O'RNINI OSHIRISH.....	246
Sevara Hakimova Rustam qizi	
TIJORAT BANKLARI DAROMADLARI TARKIBI VA DINAMIKASINING STATISTIK TAHLILI	251
Abdukaxarova Shoira Abduvaxobovna	
YASHIL INNOVATSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH VA AMALGA OSHIRISH IQLIM O'ZGARISHLARIGA MOSLASHISHNING ASOSIY OMILI SIFATIDA: TIZIMLI TAHLIL VA KELGUSI TADQIQOT YO'NALISHLARI	255
Turanov Suhrob Bahodir o'g'li	

Аннотация. В данном исследовании анализируется ключевая роль финансирования и внедрения зелёных инноваций в решении задач, связанных с изменением климата, и обеспечении устойчивого развития. В работе рассматриваются процессы развития зелёной экономики и внедрения зелёных инноваций на основе интегрированного подхода, а также их вклад в устойчивое развитие и смягчение последствий изменения климата.

Поскольку вопросы финансирования и внедрения зелёных инноваций часто изучаются отдельно, данное исследование направлено на устранение существующего научного пробела. В связи с этим обосновывается необходимость анализа этих направлений как взаимосвязанной системы и раскрывается их синергетический эффект.

В рамках исследования проведён систематический обзор научных публикаций, что позволило синтезировать существующие знания в области зелёной экономики, инновационных процессов и их внедрения. Кроме того, выявлены ключевые институциональные, финансовые и организационные факторы, влияющие на эффективность данных процессов, а также предложены стратегические направления их развития.

Полученные результаты содержат практические рекомендации для бизнес-структур и финансовых институтов, направленные на совершенствование механизмов финансирования и внедрения зелёных инноваций и ускорение перехода к низкоуглеродной экономике.

Ключевые слова: экологическая устойчивость, зелёная экономика, инновации, эффективное использование ресурсов, реализация стратегии, устойчивые ценности, системное мышление.

KIRISH

So'nggi yillarda global miqyosda uglerod emissiyalarining ortishi, global isish jarayonlarining kuchayishi hamda iqlim tizimidagi o'zgaruvchanlik kabi ekologik muammolar dolzarblik kasb etmoqda. Ushbu jarayonlar barqaror rivojlanishga yo'naltirilgan innovatsion yechimlarni joriy etish zaruratini yanada oshirmoqda. Natijada, texnologik innovatsiyalar, moliyaviy yondashuvlarning evolyutsiyasi hamda yashil ekologik amaliyotlar ushbu masalalarni samarali hal etishning muhim instrumentlariga aylanib bormoqda.

Yashil innovatsiyalar ekologik barqarorlikka erishish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga yo'naltirilgan jarayonlar uchun muhim katalizator hamda strategik harakatlantiruvchi kuch sifatida namoyon bo'ladi. U resurslarni ekologik jihatdan samarali yo'nalishlarga safarbar etish orqali innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga xizmat qiladi.

Yashil iqtisodiyot nazariyasi inson va atrof-muhit o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikka alohida urg'u beradi hamda ekologik barqarorlikni rivojlanishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rib chiqadi [1]. Ushbu yondashuvga ko'ra, iqlim o'zgarishi global iqtisodiy tizimni yanada barqaror va muvozanatli rivojlantirish zaruratini yuzaga keltiruvchi muhim omillardan biridir. Uglerod emissiyalari ekologik va iqtisodiy jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularni samarali boshqarish global rivojlanish strategiyalarining ajralmas qismiga aylanmoqda. Iqtisodiy baholashlarga ko'ra, issiqxona gazlarini kamaytirish bo'yicha tizimli choralar ko'rilganda global iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlari kengayadi [2].

Shu sababli, rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar yashil o'sish siyosatlarini, xususan, yashil loyihalar va past uglerodli texnologiyalarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat qaratmoqda. Milton Friedman ta'kidlaganidek, biznes subyektlari o'z resurslaridan samarali foydalanib, iqtisodiy samaradorlikni oshirishga intilishi lozim, davlat esa ekologik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi muvozanatli mexanizmlarni qo'llab-quvvatlashi zarur. So'nggi o'n yilliklarda moliya sektorining roli sezilarli darajada kengayib, an'anaviy foyda maksimallashtirish yondashuvidan barqaror rivojlanish, past uglerodli iqtisodiyot va yashil iqtisodiyot tamoyillariga yo'naltirilgan zamonaviy paradigmalarga o'tmoqda.

Iqlim o'zgarishi, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining keng joriy etilishi hamda aylanma iqtisodiyotga o'tish kabi global jarayonlar siyosat yurituvchilarni barqaror rivojlanish siyosatlarini faol qo'llab-quvvatlashga undamoqda. So'nggi yillarda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik ongni rivojlantirish masalalari yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Natijada, manfaatdor tomonlar moliyaviy samaradorlik bilan bir qatorda barqarorlik yondashuvini ham ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etmoqda.

Shu nuqtai nazardan, rivojlanayotgan mamlakatlar yashil o'sish siyosatlarini amalga oshirishda yashil loyihalar va ekologik toza texnologiyalarga ustuvorlik bermoqda. Ushbu siyosatlarni samarali joriy etish uchun zarur moliyaviy resurslar tizimi "yashil iqtisodiyot" doirasida shakllanib, barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim omili sifatida namoyon bo'lmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Olimlar yashil iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishini 1980-yillarning oxiriga bog'laydilar. Aynan shu davrda "The Blueprint of the Green Economy Report" hamda Brundtland Report doirasida barqaror rivojlanish

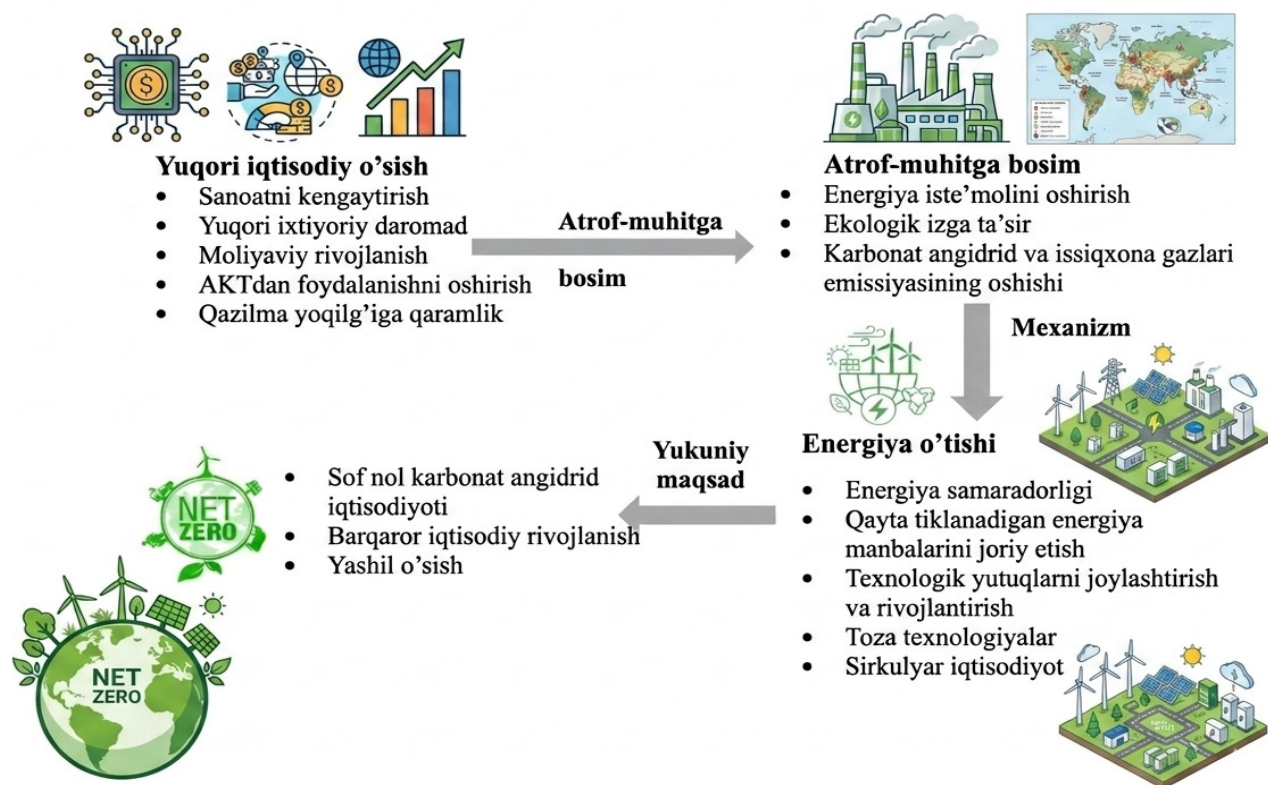

konsepsiyasi ilgari surilib, iqtisodiy o'sish va farovonlik bilan ekologik barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ilmiy jihatdan asoslab berilgan [4].

2008-yildagi global moliyaviy inqirozdan so'ng United Nations Environment Programme tomonidan "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi yanada rivojlantirilib, uning siyosiy va ilmiy ahamiyati sezilarli darajada oshirildi [5]. Shu davrdan boshlab yashil iqtisodiyot tushunchasi ilmiy adabiyotlarda keng qo'llanila boshladi hamda atrof-muhitni muhofaza qilish, resurslardan samarali foydalanish va iqlim o'zgarishlariga moslashish jarayonlarida muhim instrument sifatida e'tirof etildi.

Bugungi kunda yashil moliya loyihalari energiya samaradorligiga asoslanganligi sababli ekologik barqarorlikni ta'minlashda samarali yondashuvlardan biri sifatida keng qo'llanilmoqda [6]. Yashil moliyaga o'tish jarayonidagi muhim bosqichlardan biri Paris Agreement bilan bog'liq bo'lib, unda global miqyosda barqaror rivojlanish kun tartibi shakllantirilib, iqlim o'zgarishlarini yumshatishga qaratilgan dekarbonizatsiya strategiyalari ilgari surilgan.

Quyidagi 1-rasm yuqori iqtisodiy o'sish natijasida yuzaga kelayotgan ekologik degradatsiyaning hozirgi holatini tasvirlab, innovatsiya muhim rol o'ynaydigan past uglerodli iqtisodiyotga o'tish zaruratini yaqqol ko'rsatadi (1-rasm).

1-rasm. Ekologik barqarorlikni ta'minlashda innovatsiyalarning zarurati¹

Innovatsiya va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik Joseph Schumpeter, Paul Romer hamda Robert Solow tomonidan ilgari surilgan nazariy qarashlar asosida shakllangan bo'lib, ushbu yondashuv yashil moliya, ekologik texnologiyalar va atrof-muhitga yo'naltirilgan innovatsiyalarning rivojlanish sur'atlarini tushinishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Innovatsiyalar iqtisodiy o'sishning muhim harakatlantiruvchi omili sifatida yangi g'oyalarni yaratish hamda mavjud muammolarga samarali yechimlarni joriy etish orqali rivojlanishni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, Ekologik Kuznets egri chizig'i (EKC) nazariyasiga ko'ra, iqtisodiy o'sish jarayonida atrof-muhitga ta'sir darajasi vaqt o'tishi bilan o'zgarib boradi va bu jarayon teskari U yoki N shaklidagi egri chiziq orqali ifodalanadi [9].

Texnologik innovatsiyalar ekologik toza usullarni keng joriy etishga xizmat qilib, iqtisodiy o'sish va barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu nuqtai nazardan, innovatsiyalar iqtisodiy rivojlanish va atrof-muhitni muhofaza qilish maqsadlarini uyg'unlashtiruvchi muhim vosita sifatida qaraladi hamda iqlim o'zgarishlariga moslashish jarayonlarida sezilarli ahamiyat kasb etadi.

1 Muallif ishlanmasi

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot yashil moliya va innovatsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni hamda ularning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi rolini tizimli va integratsiyalashgan yondashuv asosida tahlil qiladi. Tadqiqot metodologiyasi to'rt bosqichli tizimli adabiyotlar sharhiga asoslangan bo'lib, quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi: tadqiqot dizayni, ma'lumotlar manbalari va qidiruv strategiyasi, tanlash va filtrlash jarayoni hamda ma'lumotlarni tahlil qilish usullari.

Mazkur metodologik yondashuv yashil moliya va innovatsiyalar o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni tizimli, integratsiyalashgan va ilmiy asoslangan tarzda o'rganish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda yashil moliyaning ahamiyatini chuqurroq anglashga hamda samarali strategik qarorlar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu bo'limda yashil moliya, moliyaviy innovatsiyalar, yashil innovatsiyalar, ekologik innovatsiyalar hamda texnologik innovatsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tizimli va konseptual yondashuv asosida tahlil qilinadi. Asosiy maqsad ushbu innovatsiya turlarining uglerod emissiyalarini kamaytirish, iqlim o'zgarishlariga moslashish hamda barqaror rivojlanish jarayonini jadallashtirishdagi rolini ilmiy jihatdan chuqur yoritishdan iboratdir.

Zamonaviy barqaror rivojlanish va innovatsiyalar bo'yicha ilmiy adabiyotlarga muvofiq, innovatsiya iqtisodiy va ekologik tizimlarda strukturaviy o'zgarishlarni amalga oshirishning muhim drayveri sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazardan, moliyaviy mexanizmlar va texnologik taraqqiyot past uglerodli hamda resurslardan samarali foydalanishga asoslangan iqtisodiy modelga o'tishni ta'minlovchi asosiy omillar sifatida e'tirof etiladi.

Bundan tashqari, ushbu tahlilda yashil moliya kapitalni ekologik barqaror yo'nalishlarga yo'naltiruvchi muhim vositachi mexanizm sifatida ko'rib chiqiladi. Shunga ko'ra, har bir innovatsiya turi barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi funksional hissi va yashil transformatsiya jarayonidagi o'rni nuqtai nazaridan baholanadi.

So'nggi yillarda yashil iqtisodiyot va moliyaviy-texnologik innovatsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tobora muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Innovatsion moliyaviy instrumentlar ekologik barqaror va yashil loyihalarni moliyalashtirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lib, past uglerodli texnologiyalarni rivojlantirish hamda iqlim o'zgarishlariga moslashish jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydi.

Moliyaviy innovatsiyalar kapitalni ekologik jihatdan samarali loyihalar va tashabbuslarga yo'naltirish imkonini yaratadi. Xususan, yashil obligatsiyalar, yashil kreditlar va barqaror investitsiya instrumentlari barqaror rivojlanish maqsadlarini qo'llab-quvvatlashda muhim o'rin tutadi. Shu nuqtai nazardan, moliyaviy innovatsiyalar nafaqat yashil loyihalarni moliyalashtirish mexanizmi, balki yashil innovatsiyalarni amalga oshirishni jadallashtiruvchi strategik instrument sifatida ham qaraladi.

Mazkur innovatsiyalar rag'batlantiruvchi mexanizmlar va kapital qiymatini optimallashtirish orqali ekologik mas'ul investorlar ishtirokidagi bozorni shakllantiradi hamda barqaror loyihalarga investitsiyalar oqimini kengaytiradi. Bunday loyihalar odatda uzoq muddatli investitsiyalarni talab qilganligi sababli, moliyaviy innovatsiyalar ushbu jarayonlarni qo'llab-quvvatlovchi muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Natijada, iqtisodiyotni dekarbonizatsiya qilishga xizmat qiluvchi samarali moliyaviy tizim shakllanadi.

Shu bois, yashil loyihalar samaradorligini oshirish va ularni barqaror amalga oshirish uchun moliyaviy innovatsiyalarni yashil rivojlanish strategiyalariga integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yashil innovatsiyalar uglerod emissiyalarini kamaytirishda muhim rol o'ynab, ekologik toza texnologiyalarni keng joriy etish orqali barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi [10]. Ular ekologik muammolarni hal etishga yo'naltirilgan bo'lib, texnologiyalarni barqaror amaliyotlar bilan integratsiya qilish orqali atrof-muhitga ta'sirni kamaytirishga xizmat qiladi.

Mazkur innovatsiyalar mahsulotlar, xizmatlar va ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish orqali qazib olinadigan yoqilg'ilarga bog'liqlikni qisqartirishga imkon yaratadi. Bunga misol sifatida barqaror qishloq xo'jaligi, qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalari, yashil logistika, chiqindilarni samarali boshqarish hamda yashil ta'minot zanjiri boshqaruvi kabi yo'nalishlarni keltirish mumkin.

Atrof-muhit innovatsiyalari resurslardan samarali foydalanish va chiqindilar hajmini optimallashtirish orqali yuzaga keladigan ekologik ta'sirni kamaytirishga qaratilgan bo'lib, aylanma iqtisodiyot tamoyillari va amaliyotlariga asoslanadi [11]. Ushbu yo'nalish doirasida yaratilayotgan patentlar ekologik texnologiyalarning keng joriy etilishini qo'llab-quvvatlab, yashil o'sish jarayonini jadallashtirishga xizmat qiladi.

Gene Grossman va Alan Krueger tomonidan ilgari surilgan ekologik Kuznets egri chizig'i doirasidagi yondashuvga ko'ra, iqtisodiy o'sishning dastlabki bosqichlarida atrof-muhitga ta'sir darajasi oshishi mumkin, biroq rivojlanishning keyingi bosqichlarida toza texnologiyalarning joriy etilishi ekologik ko'rsatkichlarning

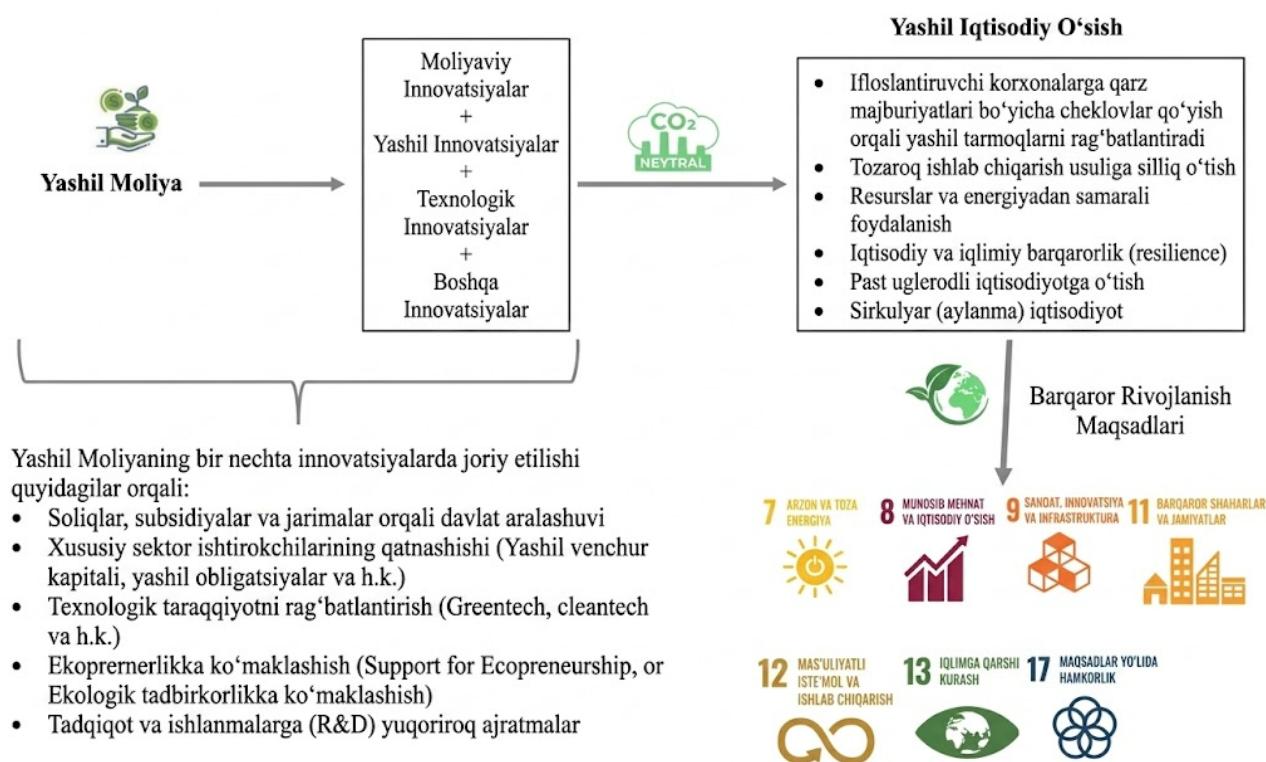
yaxshilanishiga xizmat qiladi [12]. Shuningdek, davlat tomonidan amalga oshiriladigan ekologik tartibga solish mexanizmlari innovatsiyalarni rag'batlantirib, yashil texnologiyalar rivojlanishini tezlashtiruvchi omil sifatida qaraladi.

Iqtisodiy o'sish jarayonida yirik biznes subyektlari ekologik jihatdan barqaror yondashuvlarni kengroq joriy etishga alohida e'tibor qaratmoqda. Bu jarayon aylanma iqtisodiyotga o'tish, energiya samaradorligini oshirish hamda chiqindisiz ishlab chiqarish kabi zamonaviy ekologik amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Mazkur transformatsiya asosan ilg'or texnologik innovatsiyalarni qo'llash orqali amalga oshiriladi.

Texnologik innovatsiyalar energiya iste'molini optimallashtirish, emissiyalarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan texnologik yechimlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunga aqlli elektr tarmoqlari (smart grids), energiya saqlash tizimlari, elektr transport vositalari hamda energiya tejamkor maishiy texnika kabi innovatsion yechimlar misol bo'la oladi.

Raqamlashtirish jarayoni ham emissiyalarni qisqartirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Korxonalar raqamli texnologiyalar va onlayn biznes modellarga o'tgani sari transport harakatlari va xizmat safarlari kamayadi, bu esa resurslardan samarali foydalanish imkonini kengaytiradi. Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot dekarbonizatsiya jarayonini jadallashtirib, uni barqaror ekologik siyosatlar bilan uyg'unlashtirish orqali karbon neytrallikka erishish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Iqtisodiy o'sish ko'plab mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning oshishiga xizmat qilgan holda, ekologik masalalarga tizimli yondashuvni kuchaytirish zaruratini yuzaga keltiradi (2-rasm).

2-rasm. Yashil moliyaning innovatsiyalar orqali barqarorlik maqsadlariga erishish mexanizmi²

Ushbu sharoitda yashil iqtisodiyot qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish orqali uglerod emissiyalarini kamaytirishda muhim strategik rol o'ynamoqda.

Mazkur jarayonda turli innovatsiyalar ekologik jihatdan barqaror ishlab chiqarish va iste'mol usullarini joriy etishga xizmat qilib, iqtisodiy o'sish va barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga yordam beradi. Innovatsiyalar barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va iqlim o'zgarishlariga moslashish jarayonida muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqotning asosiy hissasi yashil iqtisodiyot va innovatsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tizimli tahlil qilish hamda ularning iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlikni uyg'unlashtirishdagi rolini yoritib berishdan iboratdir.

Masalan, moliyaviy innovatsiyalar doirasida qarzni moliyalashtirishga nisbatan qo'llaniladigan differensial yondashuvlar yuqori emissiyali tarmoqlarda ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga undaydi. Bunday

yondashuvlar va qarz mablag'lari qiymatining nisbatan yuqori bo'lishi sharoitida korxonalar energiya iste'molini samarali boshqarishga intiladi, bu esa o'z navbatida uglerod emissiyalarini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ishlab chiqarishni kengaytirish rejalari past uglerodli texnologiyalarni joriy etish bilan uyg'un holda amalga oshirilganda yanada barqaror natijalarga erishish imkonini beradi.

Boshqa tomondan, yashil yo'nalishda faoliyat yurituvchi korxonalar ishlab chiqarish jarayonlarini texnologik jihatdan modernizatsiya qilish uchun nisbatan qulay shartlarda moliyaviy resurslarni jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ularga uglerod emissiyalarini izchil qisqartirish va karbon neytrallikka o'tish jarayonini jadallashtirish imkonini yaratadi. Shu tariqa, yashil iqtisodiyot turli tarmoqlar uchun rivojlanish yo'nalishlarini aniqlab beruvchi muhim indikator sifatida namoyon bo'lib, ularning transformatsiyasini rag'batlantiradi.

Agar emissiyalarni kamaytirishga erishgan korxonalar uchun taqdim etiladigan imtiyozli moliyalashtirish imkoniyatlari kengaytirilsa va ular iqtisodiy jihatdan yanada jozibador qilinsa, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni sezilarli darajada tezlashadi. Natijada, mazkur mexanizm davlat boshqaruv organlariga yashil moliyaning uglerod emissiyalarini kamaytirishdagi ahamiyatini inobatga olgan holda samarali iqtisodiy qarorlar ishlab chiqish va amalga oshirishda muhim yo'nalishlarni belgilash imkonini beradi.

Hozirgi kunda yashil iqtisodiyotning turli jihatlarini qamrab oluvchi kompleks va tizimli adabiyotlar bazasi izchil kengayib bormoqda. Ushbu tadqiqot sohasi yuqori dinamik rivojlanish xususiyatiga ega bo'lib, ilmiy izlanishlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqot yashil o'sish strategiyalarini turli moliyaviy instrumentlar orqali amalga oshirishga intilayotgan manfaatdor tomonlar uchun nazariy va amaliy tushunchalarni boyitishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, iqlim o'zgarishlariga moslashish va ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun turli innovatsion yechimlarni keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Yashil moliya esa ushbu innovatsiyalarni jadallashtiruvchi asosiy omillardan biri bo'lib, zarur moliyaviy resurslar hamda rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ta'minlaydi. Shu bois, iqtisodchilar va siyosat ishlab chiquvchilar innovatsiyalarni barqaror amaliyotlarga integratsiya qilishni qo'llab-quvvatlovchi qulay institutsional va me'yoriy muhitni shakllantirish hamda izchil rivojlantirishga e'tibor qaratishlari zarur.

Mazkur tadqiqot integratsiyalashgan tahlil asosida yashil moliyadan strategik foydalanish orqali innovatsiyalarning turli yo'nalishlarini rivojlantirish bo'yicha manfaatdor tomonlar uchun muhim ilmiy va amaliy xulosalarni taqdim etadi.

Shu bilan birga, milliy va xalqaro tashkilotlar yashil loyihalarga investitsiyalarni ustuvor yo'nalish sifatida belgilash, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish hamda yashil moliyalashtirishning muqobil mexanizmlarini kengaytirishga e'tibor qaratishlari maqsadga muvofiq. Xususiylar va davlat investorlar esa biznes modellari doirasida ekologik barqarorlikni oshirishga qaratilgan strategiyalarni, xususan, yashil o'sish, energiya samaradorligi va zamonaviy moliyaviy instrumentlarni iqtisodiy rivojlanish bilan uyg'unlashtirish orqali barqaror natijalarga erishishlari mumkin.

Hukumat yashil moliya tizimini tartibga soluvchi aniq va izchil me'yoriy-huquqiy bazani shakllantirishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tizim doirasida soliq imtiyozlari, subsidiyalar va grantlar kabi moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalarni kengaytirish imkoniyatlari yaratiladi.

Bundan tashqari, atrof-muhitga oid dolzarb masalalarga innovatsion yechimlar ishlab chiqish maqsadida ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlanmalariga yo'naltiriladigan mablag'lar hajmini oshirish maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, davlat va xususiylar sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali har ikki tomonning resurs va kompetensiyalaridan samarali foydalanish hamda yashil loyihalar uchun moliyaviy resurslarni safarbar etish jarayonini kuchaytirish mumkin.

Global miqyosda ilg'or amaliyotlar va standartlarni joriy etish maqsadida xalqaro hamkorlik va integratsiyani kengaytirish, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun barqaror rivojlanish yo'lida muhim strategik ahamiyatga ega hisoblanadi.

Hukumat ekologik barqarorlik va yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim strategik rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash, yashil iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish hamda fintex sektorining imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan qarorlar ishlab chiqish va amalga oshirish zarur.

Shuningdek, aylanma iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish va energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan ekologik toza ishlab chiqarish hamda iste'mol usullarini kengaytirish ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Uglerod solig'i kabi fiskal instrumentlarni joriy etish bilan bir qatorda, ekologik toza texnologiyalarni qo'llashni rag'batlantiruvchi moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish orqali korxonalarni yashil transformatsiyaga yo'naltirish mumkin.

Mazkur chora-tadbirlar jamiyatda yashil iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va barqaror rivojlanish maqsadlariga samarali erishishda muhim strategik omil sifatida xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Rivojlanayotgan hamda o'tish iqtisodiyotiga ega mamlakatlar bozorlariga oid ilmiy tadqiqotlar izchil kengayib borayotgan bo'lsa-da, ushbu yo'nalish global yashil moliya va innovatsiyalar kontekstida yanada chuqur o'rganishni talab etuvchi istiqbolli ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda. Global iqtisodiy va institutsional muhitda yuz berayotgan tezkor va kompleks o'zgarishlar ushbu sohada yangi nazariy va empirik masalalarning shakllanishiga zamin yaratmoqda, bu esa kelgusida tizimli va chuqur ilmiy izlanishlarni davom ettirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqotning keng qamrovliligi sababli unda innovatsiyalarni individual darajada batafsil tahlil qilish yoki aniq sanoat tarmoqlari kesimida chuqur sektoral tahlillarni to'liq qamrab olish imkoniyati cheklangan. Shu nuqtai nazardan, kelgusidagi ilmiy izlanishlarni turli sanoat tarmoqlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda sektor yo'naltirilgan empirik tahlillar asosida davom ettirish maqsadga muvofiqdir. Bunday yondashuv yashil moliyaning turli innovatsiya turlariga ta'sir mexanizmlarini yanada aniqroq va chuqurroq anglash imkonini beradi.

Bundan tashqari, mintaqaviy tadqiqotlar mavjud siyosiy-huquqiy tizimlarning samaradorligini baholashga alohida e'tibor qaratishi zarur. Mazkur ishda iqtisodiy-institutsional kontekst hamda uning amaliy samaradorligi umumiy yondashuvda yoritilganligi sababli, kelgusidagi tadqiqotlarni turli mamlakatlarning yashil moliyaga oid siyosat strategiyalarini qiyosiy va institutsional yondashuv asosida chuqurroq o'rganishga yo'naltirish maqsadga muvofiqdir. Bu esa siyosat ishlab chiquvchilar uchun samarali va moslashuvchan (adaptive) siyosiy instrumentlarni ishlab chiqishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, mazkur tadqiqot mavzusi nisbatan yangi va jadal rivojlanayotgan ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib, unda hali keng tadqiq etilishi mumkin bo'lgan ko'plab nazariy va amaliy jihatlar mavjud. Shu bois, kelgusidagi ilmiy izlanishlarni yashil moliya va innovatsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yanada kengroq kontekstda, xususan rivojlanayotgan iqtisodiyotlar sharoitida chuqur empirik tahlillar asosida o'rganishga qaratish maqsadga muvofiqdir. Bu esa global barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda ilmiy asoslangan va samarali yechimlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Nordhaus, W. D. (1977). Economic growth and climate: The carbon dioxide problem. *American Economic Review*, 67(1), 341–346. <http://www.jstor.org/stable/1815926>
2. Taghizadeh-Hesary, F., Rasoulinezhad, E., Shahbaz, M., & Vo, X. V. (2021). How energy transition and power consumption are related in Asian economies with different income levels? *Energy*, 237, 121595.
3. Friedman, M. (2007). The social responsibility of business is to increase its profits. In *Corporate Ethics and Corporate Governance* (pp. 173–178). Springer, Berlin, Heidelberg.
4. Brundtland, G., & Khalid, M. (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.
5. Cecere, G., & Mazzanti, M. (2017). Green jobs and eco-innovations in European SMEs. *Resource and Energy Economics*, 49, 86–98.
6. Renner, M., Sweeney, S., & Kubit, J. (2008). *Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World*. UNEP, Nairobi, Kenya.
7. Zhang, D., Zhang, Z., & Managi, S. (2019). A bibliometric analysis on green finance: Current status, development, and future directions. *Finance Research Letters*, 29, 425–430. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.02.003>
8. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Harvard University Press.
9. Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth. *Journal of Political Economy*, 94(5), 1002–1037.
10. Grossman, G. M., & Krueger, A. B. (1995). Economic growth and the environment. *Quarterly Journal of Economics*, 110(2), 353–377. <https://doi.org/10.2307/2118443>
11. Eckerberg, K., Björstig, T., & Miljand, M. (2023). Steering 'green' innovation policy toward sustainability? Lessons from implementing EIP-AGRI in Sweden. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 48, 100732. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2023.100732>
12. Sovacool, B. K., Herman, K. S., Iskandarova, M., & Hall, J. K. (2024). "Oh yes! Net-zero": Sociotechnical capabilities and regional innovation systems for British industrial decarbonization. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 51, 100852. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2024.100852>
13. Grossman, G. M., & Krueger, A. B. (1995). Economic growth and the environment. *Quarterly Journal of Economics*, 110(2), 353–377. <https://doi.org/10.2307/2118443>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
